

การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

Development of Elementary School Management Strategies to Enhance Community Involvement in Student Support Systems

ฤทัยวรรณ หาญกล้า และ ปิยพงษ์ สุขเมตติกุล

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลศึกษาวิเคราะห์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และตัวแทนชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นจากแบบสอบถาม โดยสอบถามจากผู้บริหาร ครู และตัวแทนชุมชน จำนวนกลุ่มละ ๓๖๐ คน และสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู และตัวแทนชุมชน ใน ๔ ภูมิภาค จำนวนภูมิภาคละ ๓ คน จัดทำกลยุทธ์โดยใช้เทคนิค SWOT นำผลการวิเคราะห์มาจัดทำร่างกลยุทธ์และตรวจสอบกลยุทธ์โดยการประชุมสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า เมื่อพิจารณาในภาพรวมสภาพการดำเนินการในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในภาพรวมสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก และกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย ๕ กลยุทธ์หลัก ๑๓ กลยุทธ์รอง และ ๖๔ วิธีการ ได้แก่ กลยุทธ์หลักที่ ๑ ริเริ่มสร้างสรรค์สัมพันธ์ชุมชน ประกอบด้วย ๒ กลยุทธ์รอง คือ ๑) มุ่งสร้างความตระหนักและพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ ความสามารถ ๒) ส่งเสริมความสัมพันธ์ร่วมกันในชุมชน กลยุทธ์หลัก ที่ ๒ เพิ่มพลังศักยภาพการวางแผน ประกอบด้วย ๓ กลยุทธ์รอง คือ ๑) มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการร่วมมือในการวางแผน ๒) ส่งเสริมการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ ๓) มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานในรูปแบบการเป็นคณะกรรมการร่วมกันในทุกฝ่าย กลยุทธ์หลักที่ ๓ การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย ๓ กลยุทธ์รอง คือ ๑) มุ่งสร้างความตระหนักและความเข้มแข็งในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ๒) พัฒนาความสัมพันธ์ด้วยเครือข่ายผู้ปกครองเข้มแข็ง ๓) เสริมพลังสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมจากองค์กรภายนอก กลยุทธ์หลักที่ ๔ มุ่งสร้างคุณภาพการประเมินผลสู่ความเข้มแข็ง ประกอบด้วย ๓ กลยุทธ์รอง คือ ๑) สนับสนุนการประเมินผลการวิจัยอย่างมีคุณภาพ ๒) มุ่งส่งเสริม

และสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ๓) ส่งเสริมให้สถานศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลอย่างหลากหลาย และกลยุทธ์หลักที่ ๕ มุ่งสู่ความสำเร็จและรับผลประโยชน์ร่วมกัน ประกอบด้วย ๒ กลยุทธ์รอง คือ ๑) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการมีส่วนร่วมรับรู้และกระจายผลประโยชน์ ๒) ส่งเสริมการแสดงผลงานสู่สาธารณชน

Abstract

The purposes of this research were as follow: to study the situation and the needs, and to develop administration to enhance community involvement in student support. Data collection was from the questionnaires, and the interviews. The samples were school administrators, teachers and community. The needs assessment was conducted by questionnaires and the interviews of school administrators, teachers and selected communities from four regional areas. Thereafter SWOT analysis lead to drafting strategies and finally a focus group discussion.

The findings reveal the current situation is moderate but the needs are considerable. The development of administrative strategies for elementary schools to enhance community involvement in the student support system features five principle strategies, thirteen sub-strategies and sixty-eight procedures. The first principle strategy is to start relationships with the community; the second principle strategy is to increase potential planning; the third principle strategy is to increase the best operations; the fourth principle strategy is to create quality evaluation to be vigorous; and the fifth principle strategy is to be absorbed in the success and the benefits.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความตอนหนึ่งว่า “เยาวชนทุกคนมิได้ต้องการทำตัวเองให้ตกต่ำ หรือเป็นปัญหาแก่สังคมประการใด แท้จริงต้องการจะเป็นคนดี มีความสำเร็จ มีฐานะ มีเกียรติ และอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างราบรื่น แต่การที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์นั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้แนะนำควบคุมให้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง ในฐานะหน้าที่เป็นครูเป็นอาจารย์ เป็นผู้บริหารการศึกษา ท่านจะช่วยเขาได้มากที่สุด เพราะมีส่วนควบคุมดูแลใกล้ชิดอยู่ทุกๆ ด้าน รองลงมาจากบิดามารดา” จากพระบรมราโชวาทแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเยาวชน ที่จะต้องได้รับการช่วยเหลือและดูแลให้เป็นคนดี ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาว่า การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา ๖ กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคนโดยยึดหลักว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา ๑๒ กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเน้นความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ดังเช่นความรู้เรื่องทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล อีกทั้งการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลใน

ชุมชนทุกฝ่าย เพื่อการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒)

หากพบว่าสถานการณ์เด็กในปัจจุบันได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการไหลบ่าทางวัฒนธรรม ทำให้พฤติกรรมความคิดและทัศนคติของเด็กเปลี่ยนแปลงไปทั้งในส่วนที่เป็นประโยชน์ และโทษกับตัวเด็กเอง สถานการณ์เด็กในปัจจุบันจึงมีความซับซ้อนทั้งในส่วนของปัญหาและการแก้ไขมากขึ้น การพัฒนาให้โอกาสเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะที่อยู่ในระบบของโรงเรียน สามารถอยู่รอดและได้รับโอกาสการพัฒนาทุกด้านทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อเติบโตเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคตจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง และจากรายงานการวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เรื่อง “เด็กเยาวชน และครอบครัว” พบว่า สภาพปัญหาของเด็กเยาวชนไทย ต้องเสียชีวิตจากการเกิดอุบัติเหตุ เด็กต้องหารายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัว ถูกใช้แรงงาน พฤติกรรมเลียนแบบที่ไม่ถูกต้องจากการบริโภคข่าวสารจากโทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร การดื่มสุรา เสพยาเสพติด และพฤติกรรมทางเพศ การถูกทารุณกรรม การถูกทอดทิ้ง (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๔) ดังนั้นการเฝ้าระวังและติดตามดูแลนักเรียนในกลุ่มเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ถือว่าเป็นวัยเด็กตอนกลางและวัยรุ่นตอนต้นนี้ จึงเป็นสิ่งสำคัญสูงสุดเนื่องจากพัฒนาการที่เป็นวัยของนักเรียนกลุ่มนี้ จะสามารถทำให้เขาเติบโตเป็นเยาวชนและผู้ใหญ่ที่ดีได้ในอนาคตต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๗) จึงได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้ และ

พัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และ
ได้ร่วมมือกับกรมสุขภาพจิต วางรากฐานเพื่อ
พัฒนาคุณภาพนักเรียนโดยการดำเนินงาน คือ

๑. การปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้บริหารและ
เจตคติของผู้บริหาร และครูอาจารย์ให้ส่งเสริม
ดูแลและพัฒนาเด็กนักเรียนทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติ
ปัญญา อารมณ์ และสังคม

๒. การวางระบบที่สร้างความมั่นใจว่า
นักเรียนทุกคนมีครูอาจารย์อย่างน้อยหนึ่งคนที่
คอยดูแลอย่างใกล้ชิด

๓. สนับสนุนให้ครูอาจารย์มีความใกล้ชิดกับ
ผู้ปกครอง เพื่อให้บ้านโรงเรียนและชุมชน เชื่อม
ประสานและรวมกันเป็นเครือข่าย ช่วยกันเฝ้า
ระวังดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๔. ประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ชุมชน
และผู้ชำนาญการในสาขาต่าง ๆ เพื่อให้มีการส่ง
ต่อและรับช่วงการแก้ไข ส่งเสริม พัฒนานักเรียน
และเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ

โดยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มี
วัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน ดังนี้

๑. เพื่อให้โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนโดยมีกระบวนการ วิธีการ และเครื่องมือ
ที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐานสามารถตรวจสอบได้

๒. เพื่อส่งเสริมให้ครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา
บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน
และองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน

๓. เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือ
และส่งเสริมพัฒนาการเต็มตามศักยภาพเป็นคน
ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และ
สติปัญญา

ดังนั้น การดำเนินการของระบบดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนจึงมีคุณค่าและความจำเป็นที่
สถานศึกษาต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียน
อย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และยั่งยืน เพื่อเสริมสร้าง
ให้นักเรียนได้รู้จักตนเองและสามารถพึ่งพาตนเองได้
มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีทักษะชีวิต
สามารถหลีกเลี่ยง ป้องกันอันตรายและพฤติกรรม
ที่ไม่พึงประสงค์ เป็นคนดีของครอบครัว ชุมชน
และสังคม ต่อไปได้

จากการศึกษางานวิจัยของ ชาคริต ภาวักนันท์
(๒๕๔๔) พบว่า สภาพการจัดระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น ในระดับ
การปฏิบัติของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ของกลุ่ม คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนวหรือครูที่ปรึกษา
ผู้ปกครอง และนักเรียน มีการปฏิบัติในระดับมาก
แต่พบว่า ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนอยู่
ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่ากระบวนการ
สื่อสารและการทำความเข้าใจระหว่างโรงเรียน
และผู้ปกครองนั้นต้องเร่งปรับปรุงเพื่อให้เกิดความ
เข้าใจที่ตรงกัน และเมื่อพิจารณาในคำถามปลาย
เปิดพบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนของกลุ่มทั้ง ๕ กลุ่มดังกล่าวนั้น
อยู่ในระดับที่ต้องทำความเข้าใจมากขึ้น ดังนั้น
จึงควรพัฒนากระบวนการที่เหมาะสมของแต่ละ
กลุ่ม เพื่อสามารถปรับบทบาทให้สอดคล้องในการ
ช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
นอกจากนี้ยังพบว่า กระบวนการในการประสานงาน
และส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอกยังมีความเข้าใจ
และปฏิบัติอยู่ในระดับที่ควรจะทำให้ทำความเข้าใจ
และอธิบายแนวทางการดำเนินงานให้ชัดเจน
ยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ งานวิจัยของ อัจฉริ พูลเพิ่ม
(๒๕๔๖) และ ษมาภรณ์ สายวงศ์ปัญญา (๒๕๔๗)

ที่ได้ศึกษาการพัฒนาและการดำเนินงานระบบ
ดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า มีปัญหาในด้าน
การขาดความร่วมมือ การประสานงาน ระหว่าง
ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง

ดังจะเห็นได้ว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
นั้น ควรได้รับการพัฒนาในด้านการดำเนินการ
ให้มีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความ
ความสำเร็จของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาก
ยิ่งขึ้น โดยการพัฒนาเป็นกลยุทธ์ในการบริหาร
ของสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริม
การมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน ซึ่งจะทำให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ของโรงเรียนประถมศึกษา มีความสมบูรณ์และ
เข้มแข็งยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึง
ประสงค์ ในการบริหารสถานศึกษาระดับประถม
ศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนใน
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๒. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา
ระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการ
และผลงานการวิจัยต่าง ๆ สามารถสรุปเป็นกรอบ
แนวคิดเบื้องต้นของการวิจัยครั้งนี้ ได้ดังนี้

๑. กระบวนการจัดทำกลยุทธ์ เริ่มทำการ
วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ
จัดทำกลยุทธ์ ที่เกี่ยวข้องทำให้ได้แนวคิด คือ

Keller (1986), Certo and Peter (1991),
ศรีวงศ์ สุมิตร (๒๕๓๔ อ้างถึงใน พันธุ์ศักดิ์
พลสารัมย์, ๒๕๔๐) พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์
(๒๕๔๒) วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ (๒๕๔๒) สรุปได้
เป็นกระบวนการ ประกอบด้วยกระบวนการดังนี้

๑.๑ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม
(SWOT Analysis)

๑.๒ การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy)

๒. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศึกษา
แนวคิดและระบบโครงสร้าง จากสำนักวิชาการ
และมาตรฐานการศึกษา (๒๕๕๒) ประกอบด้วย
องค์ประกอบ ดังนี้

๑) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็น
การรวบรวมข้อมูลนักเรียนด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อ
ให้ได้รู้จักและเข้าใจนักเรียนอย่างแท้จริงและ
ครอบคลุมในทุกๆ ด้าน มีการบันทึกและเก็บ
รวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ

๒) การคัดกรองนักเรียน เป็นการนำ
ข้อมูลนักเรียนที่ได้รวบรวมไว้มาวิเคราะห์เพื่อจัด
กลุ่มนักเรียนตามสภาพปัญหาและความต้องการ
จึงจัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มส่งเสริมพัฒนา กลุ่ม
ป้องกัน และกลุ่มแก้ไข

๓) การป้องกันและแก้ไขปัญหา เป็นการ
ดูแล เอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และมีการหาวิธีการ
เทคนิคต่างๆ ช่วยเหลือทั้งการป้องกัน และการ
แก้ไขปัญหา

๔) การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน
เป็นการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ทั้งกลุ่มปกติ กลุ่ม
เสี่ยง กลุ่มความสามารถพิเศษ ดูแล เอาใจใส่อย่าง
ใกล้ชิด และมีการหาวิธีการ เทคนิคต่างๆ มาช่วย
เหลือและสนับสนุน

๕) การส่งต่อ ในกรณีที่เห็นว่าการช่วยเหลือนักเรียนคนนั้น จำเป็นต้องประสานขอความร่วมมือให้บุคลากรหรือหน่วยงานอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ให้มีการส่งต่อทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ทั้งนี้สามารถทำได้ทั้งการแก้ไข ปรับปรุง และเพื่อการพัฒนานักเรียน

๓. การมีส่วนร่วมของชุมชน จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน สรุปได้เป็น ขั้นตอนดังนี้

๓.๑ การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้นๆ

๓.๒ การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผน เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานและกำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ

๓.๓ การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน งบประมาณ การประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

๓.๔ การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการ เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๓.๕ การรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นตามโครงการนั้น

ระเบียบวิธีวิจัย

การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการวิจัยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน ๒๔,๔๙๒ แห่ง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน ๓๖๐ แห่ง ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดตัวอย่างของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ๑) ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน ๓๖๐ คน ๒) ครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน/ครูประจำชั้น/หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน ๓๖๐ คน และ ๓) ตัวแทนชุมชน จำนวน ๓๖๐ คน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประกอบด้วยขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์,

การมีส่วนร่วมของชุมชน,ระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน นโยบาย สพฐ. พรบ.การศึกษาแห่งชาติ
วิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร ตำรา และผลงาน
วิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ได้กรอบแนวคิดในการวิจัย
“การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับ
ประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน
ในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน”

**ขั้นตอนที่ ๒ การศึกษาและวิเคราะห์สภาพ
ปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ในการบริหาร
สถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการ
มีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน**

ในขั้นนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ตามกรอบ
แนวคิดที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนที่ ๑ โดยทำการ
ศึกษา ดังนี้ ๑) การศึกษาและวิเคราะห์สภาพ
ปัจจุบันในการบริหารสถานศึกษาระดับประถม
ศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนใน
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ๒) การศึกษาและ
วิเคราะห์สภาพที่พึงประสงค์ ในการบริหารสถาน
ศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วน
ร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
จากแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่
ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงาน
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน/ครูประจำชั้น/
หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และตัวแทนชุมชน
ด้วยวิธีการตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์
โดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่ง
โครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

**ขั้นตอนที่ ๓ การกำหนดกลยุทธ์การบริหาร
สถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการ
มีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน**

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นการ
ออกแบบกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับ
ประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน
ในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยผู้วิจัยได้ใช้ผล
การวิจัย ในขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาเอกสารและ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ ๒ การศึกษาและ
วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ใน
การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อ
ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน มาศึกษาและสรุปเพื่อออกแบบ
กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา
เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน โดยมีแนวทางในการดำเนินการ
กำหนดกลยุทธ์ คือ การวิเคราะห์ SWOT Analysis
นำข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายในที่เป็น
จุดแข็งและจุดอ่อนและสภาพแวดล้อมภายนอกที่
เป็นโอกาสและอุปสรรค มาจัดทำ SWOT Matrix
เพื่อกำหนดกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับ
ประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน
ในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีเทคนิคการ
วิเคราะห์ SWOT และการจัดทำ SWOT Matrix

**ขั้นตอนที่ ๔ การตรวจสอบกลยุทธ์การ
บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการ
มีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน**

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นการ
ตรวจสอบ (ร่าง) กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา
ระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม
ของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดย
การประชุมสนทนากลุ่ม (focus group) ผู้ทรง
คุณวุฒิ จากนั้นผู้วิจัยจึงสรุปผลการวิเคราะห์ความ
คิดเห็นและข้อเสนอแนะในการตรวจสอบกลยุทธ์
การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อ

ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้จากขั้นตอนที่ ๔ มาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมมากขึ้น แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ แล้วนำมาสรุปผลจัดทำรายงานการวิจัยและเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมพิจารณาให้ความคิดเห็นและปรับปรุงแก้ไขรายงานการวิจัยเพื่อจัดทำเป็นรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

ส่วนที่ ๑ ผลการวิจัยข้อมูลสภาพปัจจุบันในการบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู และตัวแทนชุมชน พบว่า สภาพปัจจุบันในการบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเมื่อพิจารณาในภาพรวมสภาพดำเนินการในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง ๕ ด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดลำดับแรกคือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการริเริ่ม รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการและ ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผล

ส่วนที่ ๒ ผลการวิจัยข้อมูลสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู และตัวแทนชุมชน พบว่า สภาพที่

พึงประสงค์ในการบริหาร สถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เมื่อพิจารณาในภาพรวมสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง ๕ ด้านโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดลำดับแรก คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการริเริ่ม รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับผลประโยชน์ และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผล

ส่วนที่ ๓ ผลการนำเสนอกลยุทธ์ของการบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย ๕ กลยุทธ์หลัก ๑๓ กลยุทธ์รอง และ ๖๔ วิธีการ ได้แก่ กลยุทธ์หลักที่ ๑ ริเริ่มสร้างสรรค์สัมพันธ์ชุมชน ประกอบด้วย ๒ กลยุทธ์รอง คือ ๑) มุ่งสร้างความตระหนักและพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ความสามารถให้กับบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชน ๒) ส่งเสริมความสัมพันธ์ร่วมกันในชุมชน กลยุทธ์หลักที่ ๒ เพิ่มพลังศักยภาพการวางแผน ประกอบด้วย ๓ กลยุทธ์รอง คือ ๑) มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการร่วมมือในการวางแผน ๒) ส่งเสริมการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ ๓) มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานในรูปแบบการเป็นคณะกรรมการร่วมกันในทุกฝ่าย กลยุทธ์หลักที่ ๓ การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย ๓ กลยุทธ์รอง คือ ๑) มุ่งสร้างความตระหนักและความเข้มแข็งในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาและส่งเสริม

การมีส่วนร่วมของชุมชน ๒) พัฒนาสามัคคีสัมพันธ์ ด้วยเครือข่ายผู้ปกครองเข้มแข็ง ๓) เสริมพลังสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมจากองค์กรภายนอก กลยุทธ์หลักที่ ๔ มุ่งสร้างคุณภาพการประเมิณผลสู่ความเข้มแข็ง ประกอบด้วย ๓ กลยุทธ์รอง คือ ๑) สนับสนุนงานวิจัยและการประเมิณผลอย่างมีคุณภาพ ๒) มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ๓) ส่งเสริมให้สถานศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมิณผลอย่างหลากหลาย และกลยุทธ์หลักที่ ๕ มุ่งสู่ความสำเร็จและรับผลประโยชน์ร่วมกัน ประกอบด้วย ๒ กลยุทธ์รอง คือ ๑) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการมีส่วนร่วมรับรู้และกระจายผลประโยชน์ ๒) ส่งเสริมการแสดงผลงานสู่สาธารณชน

การอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีประเด็นการอภิปราย ๒ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๑.๑ สภาพปัจจุบันในการบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่ามีสภาพการดำเนินการในปัจจุบันในการบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับ ปานกลาง ผลการวิจัยดังกล่าวนี้เห็น

ได้ว่า การดำเนินการในการบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ควรมีการพัฒนาให้มีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมและชัดเจน เนื่องจากการบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการดำเนินการในสถานศึกษา ซึ่งยังขาดการเชื่อมโยงกับชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (๒๕๔๔) ที่ได้ค้นพบว่า กระบวนการสื่อสารและการทำความเข้าใจระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ยังต้องมีการเร่งปรับปรุงให้เกิดความเข้าใจให้ตรงกัน กระชับ และมีความถี่ในการสื่อสารด้วยวิธีการต่างๆ มากขึ้น นอกจากนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพล เพ็งแจ่ม (๒๕๔๔) ที่พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือเรียนอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน นอกจากนี้ผลการวิจัยครั้งนี้ยังพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือเรียนในด้านการริเริ่ม มีระดับการดำเนินการที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการซักถาม พูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา ความต้องการในการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน สอดคล้องกับที่กรมสุขภาพจิต (๒๕๕๑) ที่ได้เสนอแนวคิดว่าการพัฒนาโรงเรียนยังต้องอาศัยพลังของชุมชนทั้งในด้านแนวคิด แผนงาน โครงการ ทรัพยากรต่างๆ ซึ่งไม่ใช่เรื่องเงินเท่านั้น แต่รวมถึงภูมิปัญญาและความสามารถของคนในชุมชน ตลอดจนทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนด้วย หากยังพบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการริเริ่ม ในด้านการตัดสินใจอยู่ในระดับต่ำที่สุด

เนื่องจาก ผู้ปกครอง ชุมชน ยังมีความไม่กล้าพอ ในการร่วมกันเสนอแนวคิดและการตัดสินใจ ใน ส่วนของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผล เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และเมื่อพิจารณา รายชื่อ พบว่า การแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นหรือ การร่วมประชุมเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้เกี่ยวกับการคัดกรองนักเรียน ซึ่งสถานศึกษาควรที่จะเห็นถึงความสำคัญในส่วน ของการประเมินผลการดำเนินงาน ดังที่ พิสนุ พงศรี (๒๕๕๑) ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็น ของการประเมินว่า เป็นกลไกที่สำคัญที่จะนำไปสู่ การปรับปรุงการทำงานในทุกด้าน ไม่ใช่การ ตรวจสอบที่เน้นการจับผิดตามแนวคิดเดิมๆ แต่ เป็นการปรับปรุงและพัฒนา ในปัจจุบันทุกฝ่ายได้ เห็นถึงประโยชน์ของการประเมินมากขึ้น จึงทำให้ การประเมินเข้าไปมีบทบาทในทุกภาคส่วนของ สังคมไม่ว่า ภาครัฐ ภาคเอกชน ธุรกิจ องค์กรอิสระ หรือประชาคมต่างๆ ในทุกด้านไม่ว่าด้านการเมือง การบริหาร เศรษฐกิจ อุตสาหกรรม เกษตรกรรม หรือด้านการศึกษา

๑.๒ สภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารสถาน ศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า มีสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารสถาน ศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ใน ระดับมาก จากผลการวิจัยครั้งนี้เห็นได้ว่า ผู้บริหาร ครู และตัวแทนชุมชน มีความต้องการ ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (๒๕๕๒) ได้ กล่าวว่า ด้วยกระแสโลกาภิวัตน์และการดำรงอยู่ใน สังคมในยุคข้อมูลข่าวสารตลอดจนความเจริญ

ก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่แทรกซึมวิถีชีวิตของ ผู้คนในสังคมทุกรูปแบบ ทำให้คนไทยโดยเฉพาะ เด็กและเยาวชนต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รุนแรง และเต็มไปด้วย สถานการณ์ปัญหาที่มีความซับซ้อน นอกจากนี้ การไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาสู่สังคมไทย ด้วยกระบวนการทางทุนนิยมและบริโภคนิยม ในขณะที่วัฒนธรรมดั้งเดิมนับวันจะอ่อนแอลง ทำให้เด็กและเยาวชนตกเป็นเหยื่อของสถานการณ์ ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ดังกล่าวจนนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และความล้มเหลวทั้งทางด้านการเรียนความไม่ มั่นคงในอนาคต ซึ่งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นนวัตกรรมที่จะช่วยให้ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ใช้เป็นกลไกใน การพิทักษ์ ปกป้อง คัดกรองและดูแลช่วยเหลือ เด็กและเยาวชนให้รอดและปลอดภัยจากปัญหา ต่างๆ ได้ และจากการค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ เห็น ได้ว่า ในส่วนของภาพรวมรายด้านของสภาพที่ พึงประสงค์ในการบริหารสถานศึกษาระดับประถม ศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนใน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สอดคล้องกับการ ดำเนินการปัจจุบัน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการริเริ่ม โดยมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดและค่าเฉลี่ย ต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผล ซึ่งหมายถึง ผู้บริหาร ครู และตัวแทนชุมชน มีความเห็นที่สอดคล้องกัน และมีความต้องการ ที่จะดำเนินการในการบริหารสถานศึกษาระดับ ประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น และเพื่อ การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพต่อไป นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด ของสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารสถานศึกษา

ระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการริเริ่มนั้น คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการซักถาม พูดคุย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของการป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กนักเรียน และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การสำรวจปัญหาและการกำหนดความต้องการ จากผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในการประชุมผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน มีความคุ้นเคยและชอบการทำงานในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ เช่น การพูดคุย ซักถาม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จะไม่มีการเจาะลึกข้อมูลในเชิงวิชาการ การพูดคุยแบบเป็นทางการ

ส่วนที่ ๒ กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

จากการศึกษาและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในของการบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น ประกอบไปด้วย ๕ กลยุทธ์หลัก ๑๓ กลยุทธ์รอง และ ๖๔ วิธีการ จะเห็นได้ว่า การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นงานที่ต้องมีการขับเคลื่อนอย่างจริงจัง โดยกลยุทธ์ดังกล่าวจะช่วยในการผลักดันให้การทำงานนี้สำเร็จได้หากจะต้องเกิดจากความร่วมมือกันในทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น ผู้บริหาร

ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะพร ป้อมเกษตร (๒๕๕๐) ที่พบว่า ปัจจัยที่จะสนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้นต้องประกอบด้วย การสนับสนุนจากบุคลากรฝ่ายบริหาร ความร่วมมือและความเสียสละของครู อาจารย์ ความร่วมมือจากผู้ปกครอง เครือข่ายผู้ปกครองชุมชน และการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังที่ ประดับ บุญธรรม (๒๕๕๑) ได้กล่าวว่า การสนับสนุนการใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริม สนับสนุนความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนงลักษณ์ วิชัยรัตน์ และคณะ (๒๕๕๔) พบว่าการแก้ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะต้องได้รับความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน ผู้ปกครอง และครู ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังเพื่อลดปัญหาให้น้อยลง และจากการศึกษาของผู้วิจัย จึงได้นำเสนอกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

๑. กลยุทธ์หลัก : ริเริ่มสร้างสรรค์สัมพันธ์ชุมชน

โดยมีกลยุทธ์รอง ๒ กลยุทธ์ คือ ๑) มุ่งสร้างความตระหนักและพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ความสามารถให้กับบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชน ประกอบด้วย ๕ วิธีการ ๒) ส่งเสริมความสัมพันธ์ร่วมกันในชุมชน ประกอบด้วย ๓ วิธีการ สำหรับกลยุทธ์รอง มุ่งสร้างความตระหนักและพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ความสามารถ จะประกอบไปด้วยวิธีการที่สำคัญ ดังเช่น การจัด

กิจกรรมการสร้างความตระหนักและเจตคติที่ดีกับงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ครูและชุมชน อันเนื่องมาจากการเริ่มต้นในการปฏิบัติงานทุกอย่าง ผู้ปฏิบัติย่อมจะต้องมีการสร้างความเข้าใจ ความตระหนักและเจตคติกับการทำงาน ดังที่ อาบรามส์ (2000) พบว่า ปัจจัยที่จะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองคือการสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองจะเป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจและความร่วมมือให้ผู้ปกครองมากขึ้นได้ รวมทั้งวิธีการสร้างจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของในสถานศึกษาให้กับชุมชนก็เป็นสิ่งสำคัญ เมื่อชุมชนเกิดความรักและความหวงแหนในสถานศึกษาของตนและชุมชนแล้วก็จะให้ความร่วมมือในด้านการงานทุกอย่าง สอดคล้องกับ บุนผาเมศร์ทองคำ (๒๕๔๗) ที่ได้พบว่า ปัจจัยในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาประกอบด้วยปัจจัยโรงเรียน ผู้บริหาร ครู และชุมชน ในส่วนของปัจจัยชุมชน ได้แก่ ลักษณะของชุมชน ภูมิหลังของคนในชุมชน ความรู้สึกผูกพันกันในชุมชน ความศรัทธาต่อบุคลากรในโรงเรียน ความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียน การเห็นคุณค่าของการเข้ามามีส่วนร่วมและร่วมมือร่วมพลัง

๒. กลยุทธ์หลัก : เพิ่มพลังศักยภาพการวางแผน

โดยมีกลยุทธ์รอง ๒ กลยุทธ์ คือ ๑) มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการร่วมมือในการวางแผนของสถานศึกษาและชุมชน ประกอบด้วย ๖ วิธีการ ๒) ส่งเสริมการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ๖ วิธีการ ๓) มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานในรูปแบบการเป็นคณะกรรมการร่วมกันในทุกฝ่าย

ประกอบด้วย ๕ วิธีการ เห็นได้ว่ากลยุทธ์ เพิ่มพลังศักยภาพการวางแผนนี้ จะเป็นการเพิ่มพลังในการที่จะขับเคลื่อนกระบวนการบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ โดยการวางแผนงานนั้นเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจะทำงานต่อไป ดังที่ ยงยุทธ เกษสาคร (๒๕๕๒) กล่าวถึงการวางแผนว่าเป็นสิ่งที่นับว่ามีคุณค่าอย่างมากต่อการกำหนดทิศทางนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ (objective) ขององค์การหรือหน่วยงานและมีความสำคัญยิ่งต่อความต้องการกระบวนการกลุ่มและความต้องการส่วนตนของแต่ละบุคคลในการปฏิบัติภารกิจนั้นๆ ซึ่งการวางแผนเป็นกระบวนการที่บุคคลหรือหน่วยงานได้กำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้าเพื่อการปฏิบัติงานในอนาคต และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูธร บ้านเนิน (๒๕๕๑) ในเรื่องรูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ในรูปแบบร่วมมือทุกฝ่าย โดยเน้นให้มีส่วนร่วมของบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นอกจากนี้แล้ว บุญเทียม อังสวัสดิ์ (๒๕๔๒) ได้วิจัยและพบว่า ด้านการวางแผนร่วมกันของชุมชนนั้นยังมีสภาพการดำเนินการในระดับน้อย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกลยุทธ์หรือวิธีการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชนเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีศักยภาพมากที่สุด นอกจากนี้แล้ววิธีการทำงานเป็นทีมยังส่งผลให้กลยุทธ์ขับเคลื่อนไปได้เช่นกัน ดังที่ เนตรพัฒนา ยาวีราช (๒๕๕๒) ได้เสนอแนวคิดว่าการทำงานเป็นทีมมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้นำทุกคน

เพราะผู้นำที่มีประสิทธิภาพคือผู้นำที่สามารถทำงานต่างๆ สำเร็จลุล่วงได้อย่างดีเกินความคาดหมาย โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคลต่างๆ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้นำในการสร้างทีมงานเหล่านี้พัฒนาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ ซึ่งงานวิจัยของ วิสูตร ฉัตรเชิดชัย (๒๕๔๗) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบทีมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ปัญหาและสาเหตุโดยรวมเกิดจากการที่ฝ่ายบริหารโรงเรียนให้ความสำคัญในการทำงานเป็นทีมน้อย ซึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้น ฝ่ายบริหารต้องให้ความสำคัญและเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในทีมงาน ซึ่งก็จะสามารถปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาได้

๓. กลยุทธ์หลัก : การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศ

โดยมีกลยุทธ์รอง ๒ กลยุทธ์ คือ ๑) มุ่งสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย ๑๐ วิธีการ ๒) พัฒนาความสัมพันธ์ด้วยเครือข่ายผู้ปกครองเข้มแข็ง ประกอบด้วย ๖ วิธีการ ๓) เสริมพลังสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมจากองค์กรภายนอก ประกอบด้วย ๙ วิธีการ เห็นได้ว่ากลยุทธ์ การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศนี้ จะประกอบไปด้วยการสร้าง ความเข้มแข็งภายในสถานศึกษาและชุมชน รวมทั้งการสานสัมพันธ์กับชุมชนและการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมขององค์การภายนอก ซึ่งนอกจากวิธีการให้ความรู้ความเข้าใจและเจตคติแก่ผู้ทำงานแล้ว การทำงานอย่างเป็นระบบและการมีนโยบายและโครงสร้างการดำเนินงานก็นับ

ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ ดังที่ วันชัย มีชาติ (๒๕๕๒) พบว่า โครงสร้างองค์การเป็นการจัดส่วนประกอบต่างๆ ขององค์การให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกัน ให้บรรลุเป้าหมาย โดยการแบ่งงานกันทำ และจัดคนให้ทำงานในตำแหน่งต่างๆ แสดงถึงสายการบังคับบัญชา ระดับของตำแหน่งการปฏิบัติตามกฎระเบียบของบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งต่างๆ ซึ่งแต่ละตำแหน่งระบุไว้ โครงสร้างจึงเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับ ชนงกรณ์ กุณฑลบุตร (๒๕๕๒) ที่ได้พบว่า โครงสร้างขององค์การควรประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้ คือ การพิจารณางานที่มีลักษณะคล้ายกันให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน จัดแบ่งความรับผิดชอบโดยระวางการเข้าซ้อนของงาน และการพิจารณาสายการบังคับบัญชาของงานแต่ละกลุ่ม เช่นเดียวกับ สุนันทา เลาหนันท์ (๒๕๕๓) ที่พบว่า เป็นเทคนิคที่พยายามที่มุ่งปรับปรุงประสิทธิผลขององค์การ โดยเน้นให้มีการเปลี่ยนแปลงขององค์การ การจัดสายบังคับบัญชา ขั้นตอนการปฏิบัติงานและการควบคุมงาน นอกจากนี้วิธีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนก็จะเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานให้เกิดความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พจนา เทียนธำรา (๒๕๔๓) พบว่า โรงเรียนควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน และยังคงควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามาเป็นวิทยากรให้ความรู้ ถ่ายทอดประสบการณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้วิธีการทบทวนองค์ความรู้ในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนก็จะช่วยให้การดำเนินการดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ หัสพงษ์ งานดี (๒๕๕๑) ที่พบว่า โรงเรียนควรมีการประชุมคณะครูและบุคลากรสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง ซึ่งจะทำให้การทำงานดียิ่งขึ้น

๔. กลยุทธ์หลัก : มุ่งสร้างคุณภาพการประเมินผลสู่ความเข้มแข็ง

โดยมีกลยุทธ์รอง ๓ กลยุทธ์ คือ ๑) สนับสนุนงานวิจัยและการประเมินผลอย่างมีคุณภาพ ประกอบด้วย ๔ วิธีการ ๒) มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย ๒ วิธีการ ๓) ส่งเสริมให้สถานศึกษา และชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลอย่างหลากหลาย ประกอบด้วย ๔ วิธีการ เห็นได้ว่ากลยุทธ์มุ่งสร้างคุณภาพการประเมินผลสู่ความเข้มแข็งนี้ จะมีเรื่องของการทำงานที่มีระบบและต่อเนื่อง ซึ่งการทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องก็จะส่งผลดีต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับที่ สัมภาษณ์ อนุญญา (๒๕๔๖) และบุญเทียม อังสวัสดิ์ (๒๕๔๒) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการจะพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนนั้น จะต้องมีการติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และต้องมีการจัดงานนี้ให้เป็นส่วนหนึ่งในงานที่สำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจริงจัง นอกจากนี้แล้ว การนิเทศของผู้บริหารก็นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติภพ เกาแก้ว (๒๕๔๗) ที่ได้ศึกษาพัฒนาการของครูที่ปรึกษาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ที่พบว่า การดำเนินงานในด้านของเอกสารและการนิเทศ กำกับ ติดตาม ทำให้ครูมีความรู้และความเข้าใจในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น และวิสูตร ฉัตรเชิดชัย (๒๕๔๗) ที่พบว่าครูมีการสนับสนุนการปฏิบัติงาน การนิเทศ กำกับติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา นอกจากนี้สอดคล้องกับณรงค์ชัย สาไพวัลย์ (๒๕๔๖) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ของโรงเรียนควรมีคณะกรรมการในการนิเทศติดตาม อย่างสม่ำเสมอ และ ยรรยง ณ ร้อยเอ็ด (๒๕๔๑) ที่พบว่า โรงเรียนควรมี การมอบหมายให้ฝ่ายปกครองติดตามการปฏิบัติงานของครูและรายงานผลการปฏิบัติงานต่อหัวหน้าฝ่ายปกครอง และผู้บริหารเป็นรายสัปดาห์ และมีการประชุมชี้แจงให้ทุกคนรับทราบต่อไป

๕. กลยุทธ์หลัก : มุ่งสู่ความสำเร็จและรับผลประโยชน์ร่วมกัน

โดยมีกลยุทธ์รอง ๒ กลยุทธ์ คือ ๑) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการมีส่วนร่วมรับรู้และกระจายผลประโยชน์ ประกอบด้วย ๔ วิธีการ ๒) ส่งเสริมการแสดงผลงานสู่สาธารณชน ประกอบด้วย ๔ วิธีการ ในการร่วมรับผลประโยชน์ของชุมชน โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับทราบความเคลื่อนไหว สอดคล้องกับ งานวิจัยของ หัสพงษ์ งานดี (๒๕๕๑) ที่พบว่า โรงเรียนควรที่การประกาศคุณงามความดีของนักเรียนติดบอร์ดประชาสัมพันธ์ มีการขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผลงานดีเด่นของนักเรียนและกิจกรรมเด่นๆ ไว้ที่หน้าโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยมี ๒ ส่วน คือ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

๑) จากผลการวิจัยพบว่าได้กลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับการบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน ๕ กลยุทธ์

หลัก ๑๓ กลยุทธ์รอง และ ๖๔ วิธีการ สถานศึกษาระดับประถมศึกษาควรนำกลยุทธ์หลักทั้ง ๕ กลยุทธ์นี้ ไปจัดทำแผนกลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาต่อไป

๒) จากผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายในของสถานศึกษาที่เป็นจุดอ่อนในการบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นั้น คือ ครูยังมีการะงานด้านการจัดการเรียนการสอนและงานด้านอื่นๆ อีกมาก จึงเป็นสาเหตุให้มีการดำเนินการงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ครบถ้วนและสมบูรณ์ตามกระบวนการและไม่มีอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัดควรพิจารณาถึงบทบาทที่แท้จริงของครูว่าควรปฏิบัติภารกิจหลักนั้นคือภารกิจใดเป็นสำคัญ รวมทั้งการประกาศซึ่งนโยบายให้ผู้ปฏิบัติระดับสถานศึกษาดำเนินการนั้น ควรเป็นนโยบายที่ส่งผลต่อผู้เรียนเป็นหลักเท่านั้น ไม่ควรมีผลประโยชน์อื่นใดแอบแฝง เพราะนั่นหมายถึงภาระงานและเวลาที่ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ต้องกระทำเพื่อตอบสนองต่อนโยบายหน่วยงานต้นสังกัด นอกจากนี้แล้วการขาดอัตรากำลังของครู/การมีครูไม่ครบชั้น ก็ยังเป็นปัญหาที่ควรเร่งดำเนินการแก้ไขด่วน เพราะเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการในสถานศึกษา และส่งผลต่อการเรียนการสอนของผู้เรียนโดยตรง ทั้งนี้ก็เพื่อคุณภาพการศึกษาของประเทศไทย และคุณภาพชีวิตในอนาคตของเด็กและเยาวชนที่จะดียิ่งขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

๑) การวิจัยในครั้งนี้ทำในขอบเขตของการบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ดังนั้น

การวิจัย ครั้งต่อไปควรศึกษาในบริบทของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือระดับอื่นๆ เพื่อนำผลมาเทียบกันว่ากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร จะทำให้การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และนอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อาจจะมีการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนในเรื่องอื่นๆ ที่เป็นงานของสถานศึกษา เช่น งานบริหารวิชาการ งานบริหารงานบุคคล เป็นต้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้การดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาร่วมกับชุมชนมีประสิทธิภาพและคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

๒) การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยนำเสนอเป็นกลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และวิธีการ เท่านั้น ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาขั้นตอนการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติว่าการนำ กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนี้เมื่อนำไปสู่การปฏิบัติแล้วเป็นอย่างไร ควรจะมีการปรับปรุงหรือแก้ไขกลยุทธ์ใด และปัจจัยใดที่จะส่งผลให้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ รวมทั้งการติดตามประเมินผลกลยุทธ์ควรเป็นอย่างไร ซึ่งจะ ทำให้ กลยุทธ์นี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นได้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กิตติภพ เกาแก้ว. (๒๕๔๗). *การพัฒนาครูที่ปรึกษาในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนละหารทรายรัชดาภิเษก อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (๒๕๕๒). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- ชาคริต ภาวนันท์. (๒๕๔๔). *การศึกษาสภาพการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ชนงกรณ์ กุณทลบุตร. (๒๕๕๒). *หลักการจัดการและองค์การและการจัดการ แนวคิดการบริหารธุรกิจในการจัดการปัจจุบัน Contemporary Business Management*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ชัย ลาไพรวัลย์. (๒๕๔๖). *การติดตามผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมพิทยาคาร จังหวัดมหาสารคาม*. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (๒๕๕๒). *ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์ Leadership and Strategies leader*. กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ล กรุ๊ป.
- บุญเทียม อังสวัสดิ์. (๒๕๔๒). *การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาบัณฑิตวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประดัด บุญธรรม. (๒๕๕๐). *ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี: พหุกรณีศึกษา*. สาขาวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะพร ป้อมเกษตร. (๒๕๕๐). *โมเดลเชิงสาเหตุของประสิทธิผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา*. สาขาวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย. (๒๕๔๐). *การพัฒนากระบวนการบริหารงานสถาบันอุดมศึกษา ตามแนวความคิดบริหารงานแบบมุ่งคุณภาพทั้งองค์การ: กรณีศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. การวางแผน. (อัดสำเนา).
- พิษณุ พงศ์ศรี. (๒๕๕๐). *การประเมินทางการศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: ด่านสุภา การพิมพ์.
- พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (๒๕๔๒). *การวางแผนกลยุทธ์เป็นทีม*. เอกสารประกอบการอบรม.
- พูลศรี ไม้ทอง. (๒๕๔๓). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับมัธยมศึกษา*

ของโรงเรียนที่ได้รับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
เอกชน ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พจนา เทียนธาดา. (๒๕๔๓). การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับ
ประถมศึกษา ของโรงเรียนที่ได้รับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. ภาควิชาบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภูธร บ้านเนิน. (๒๕๕๑). การสังเคราะห์งานวิจัยด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน. สาขา
วิชาวิจัยการศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยรรยง ณ ร้อยเอ็ด. (๒๕๔๑). การปฏิบัติงานปกครองนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา:
ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนธวัชบุรีวิทยาคม อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต (การศึกษานอกระบบ) มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
(อัดสำเนา).

ยงยุทธ เกษสาคร. (๒๕๕๒). การวางแผนและนโยบายทางด้านทรัพยากรมนุษย์ : Personnel Plainning
and Policy. กรุงเทพมหานคร: วี.เจ.พรินติ้ง.

วิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนัก. (๒๕๕๒). เอกสารสรุปองค์ความรู้สำหรับการพัฒนาทีมงาน
ขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อการก้าวอย่างยั่งยืน ปี ๒๕๕๒ เทคนิคและแนวทาง
การเยี่ยมบ้าน กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

วิสูตร ฉัตรเชิดชัย. (๒๕๔๗). การพัฒนารูปแบบทีมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน
มัธยมศึกษาขนาดกลาง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตสาขาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

วันชัย มีชาติ. (๒๕๕๒). การบริหารองค์การ. กรุงเทพมหานคร: สามลดา.

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์. (๒๕๔๒). การบริหารแผนงานเชิงกลยุทธ์ในหน่วยงานภาครัฐบาล. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. (๒๕๔๗). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา.
กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

ษมาภรณ์ สายวงศ์ปัญญา. (๒๕๔๗). การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปางเขต ๑. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

สุภาพจิต, กรม. (๒๕๔๔). คู่มือครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: ยูเรนัส
อิมเมจ กรุ๊ป.

สุภาพจิต, กรม. (๒๕๔๔). คู่มือครูที่ปรึกษา ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: องค์การ
รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สุนันทา เลาหันทน์. (๒๕๕๓). *การพัฒนาองค์การ Organization Development*. กรุงเทพมหานคร: ซีวีแอลการพิมพ์.

สุรพล เพ็งแจ่ม. (๒๕๔๔). *การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้ปกครอง นักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต.สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

หัตถพงศ์ งานดี. (๒๕๕๑). *การศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน : กรณี ศึกษา*. สาขาวิชาบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัจริ พูลเพิ่ม. (๒๕๔๖). *การพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนคำชะอี พิตยาคม จังหวัดมุกดาหาร*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ภาษาอังกฤษ

Certo, Samuel C. and Peter J.Paul. (1991). *Strategic Management: Concept and Applications*. New York: McGraw-Hill.

Keller,G. (1986). *Academic Strategy*. Balimore: The Johns Hopkins University.

ผู้เขียน

ดร. ฤทัยวรรณ หาญกล้า ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดดอนไผ่เต่า อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
อาจารย์ ดร. ปิยพงษ์ สุมตติกุล อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย